

Mete Gürkan: Bu toprakların gördüğü en büyük utanç günlerinden biri: 6-7 Eylül olayları

Posted on 04/09/2019

6-7 Eylül 1955, bu toprakların gördüğü belki de en acı günlerden ikisi. Bu kapkara günlerde; ellerinde kazma, balta ve sopalarla sokaklara dökülen binlerce kişi gayrimüslimlere ait ev ve işyerlerini yakıp yıkmış, tecavüz ve darp olayları yaşanmıştı. 6-7 Eylül utanç günlerinden sonra bu topraklarda hiçbir şey eskisi gibi olmadı.

1955 yılı Türkiye’de siyaseten en karışık dönemlerden biriydi. Menderes hükûmeti içeride vadettiği şeyleri yapamıyor, ekonomi gün geçtikçe kötüye gidiyordu. Dışarıda ise özellikle Kıbrıs’ta yaşanan sorunlar can sıkıyordu. Bu sorunlar diğer yandan hükûmetçe içeride olanları unutturmak için bir malzeme olarak da kullanılıyordu.

1955’in yaz döneminde, Kıbrıs’taki gerginlikleri takiben özellikle Hürriyet gazetesinde İstanbul’da yerleşik Rumlara karşı bir kışkırtma kampanyası başlatılmıştı. Yapılan haberlerde Patrikhane’deki din adamlarının Kıbrıs’taki Rum bağımsızlık mücadelesi için para topladıkları iddia ediliyor, insanlar kışkırtılıyordu. Diğer yandan Kıbrıs Türktür Cemiyeti (KTC) de kamuoyunda Kıbrıs konusundaki hassasiyeti arttırmak için yoğun çaba içindeydi. Buna şimdilerde AKP’nin kadrolarını oluşturan Milli Türk Talebe Birliği (MTTB) ve Türkiye Milli Talebe Federasyonu (TMTF) gibi öğrenci örgütleri de destek veriyordu.

Bir yalan haberle linç ve yağma başladı

Tarihler 6 Eylül 1955'i gösterdiğinde; İstanbul'daki başta Rumlar olmak üzere gayrimüslimler bir yalan haberle hedef haline getiriliyordu. Yapılan haberde Selanik'teki Atatürk'ün evine Yunanlılar tarafından bomba atıldığı yazılıyordu. Bu haberle galeyana gelen kitleler ellerinde kazma, balta ve sopalarla sokaklara dökülen binlerce kişi gayrimüslimlere ait ev ve işyerlerini yakıp yıkmaya başladı.

Fakat işin içinde bir şeyler vardı. Örneğin Menderes hükûmetine yakın İstanbul Ekspres gazetesinin daha olay gerçekleşmeden iki saat önce, "Ata'mızın evi bombalandı" manşetiyle ikinci baskısını yaptığı yıllar sonra ortaya çıkacaktı. Tirajı 20 bin civarında olan bu küçük gazete 6 Eylül'de ise tam tamına 290 bin basılıyordu.

Kıbrıs Türktür Cemiyeti'nin öncülüğünde gençlik örgütleri, meslek kuruluşları, DP parti teşkilatı, çevre ilçeler ve Beyoğlu'ndaki yerel insanlar ve İstanbul'a dışarıdan getirilmiş olan kitleler 6 Eylül akşamı Cumhuriyet tarihinde görülmemiş bir yağma ve yıkımı gerçekleştirirken, bu toprakların yaşadığı en büyük utançlardan birinin de altına kirli imzalarını atıyorlardı.

Kiliseler yakıldı

Resmi kaynaklara göre 4 bin 214 ev, 1.004 işyeri, 73 kilise, 1 sinagog, 2 manastır, 26 okul tahrip edildi. Tabii bunlar resmi rakamlar sadece. Kiliselere saldırıldı, içindeki kutsal resimler, haçlar, ikonalar ve diğer kutsal eşyalara zarar verildi. 73 Rum Ortodoks kilisesi ateşe verildi. Olaylarda 11 kişi hayatını kaybetti. Helsinki Watch örgütünün bir raporuna göre ise ölenlerin sayısı 15 olarak kayıtlara geçiyordu.

Olaylar üstelik sadece Beyoğlu'nda gerçekleşmiyordu. Rumların yoğun olarak yaşadığı

semtler; Beyoğlu, Kurtuluş, Şişli, Nişantaşı, Eminönü, Fatih, Balat , Eyüp, Bakırköy, Yeşilköy, Ortaköy, Arnavutköy, Bebek, Moda, Kadıköy, Kuzguncuk, Çengelköy de bu vandallıktan ve ırkçılıktan nasibini alıyordu. Tahrip edilen işyerlerinin sadece yüzde 59'u Rumlara aitken, kalan yüzde 17'sinin Ermenilere, yüzde 12'sinin Yahudilere ait olması ise olayın ırkçı boyutunu gözler önüne seriyordu.

Olayların başladığı saatlerde İstanbul'da olan başbakan Adnan Menderes saldırıların kontrol edilememesi üzerine Sapanca'dan çağrıldı ve sıkıyönetim ilan edildi. Olaylarla ilgili olarak önce 3 bin 151 kişi tutuklandı. Sonradan bu sayı 5 bin 104'e yükseldi. 10 Eylül 1955 günü dönemin İçişleri Bakanı Namık Gedik istifa etti. Sonrasındaki soruşturmalarda ise; bu ülkede çokça örneğini gördüğümüz şekilde, yaşananlardan solcular ve komünistler sorumlu tutulmaya başlandı. Aziz Nesin'in de aralarında olduğu isimlere dava açılırken, tüm bu isimler Aralık'ta serbest kaldı.

Birçok Rum İstanbul'u terk etti

Olayların ardından, Türkiye'de yaşayan binlerce Rum Türkiye'den göç etmek zorunda kaldı. Amaçlanan şeylerden biri gerçekleşti ve Rumların ülke ekonomisindeki yeri zayıfladı. Özellikle Anadolu illerindeki yeşil sermaye öne çıktı, Rumların ve gayrimüslimlerin mallarına el konuldu.

Zaman içinde bu olaylara dair çeşitli itiraflar da geldi. 6-7 Eylül olaylarının olduğu sırada Seferberlik Tetkik Kurulu'nda görevli olan, 1988-1990 yılları arasında MGK Genel Sekreterliği yapan Sabri Yirmibeşoğlu, gazeteci Fatih Güllapoğlu'na verdiği röportajda 6-7 Eylül olayları hakkında şu demeci veriyordu; "6-7 Eylül de bir Özel Harp işidir. Muhteşem bir örgütlenmeydi. Amacına da ulaştı." Bu sözleri Sabri Yirmibeşoğlu tarafından 2010'da bir televizyon kanalındaki röportajında ise bu sefer inkar ediliyordu.

Komşu komşunun malını çaldı, Lefter de olayların mağduru oldu

Türkiye futbolunun efsanelerinden biri olan aslen Rum olan Lefter Küçük Andonyanis de, olayların mağdurlarından oldu. Lefter, o günleri şöyle anlatmıştı: “15 gün önce gol attığımda omuzlardaydım. O gün ise kayalar ve boya tenekeleri ile karşılaştım. En kötüsü harçlık verdiğim çocuklar evime saldırdı. Kızlarım küçüktü, onları öldürmeye kalktılar. Sonra çok sordular kim yaptı diye, ama o gün de söylemedim, bugün de söylemeyeceğim.”

Cengiz Bektaş'ın Milliyet Gazetesi'ne verdiği röportajdaki bir anısı ise olayın acı yönünü gösteren diğer bir örnektir: “Ertesi günün ilk saatlarına dek caddelerde, sokaklarda olanı biteni izledim.Yaşamımda ilk önemli şoklardan biriydi. İstiklal caddesinin otuz santimetre yırtılmış kumaş, parçalanmış eşya katmanıyla örtülmüş olduğunu görmek neyin nesiydi? Hele avukat olduğumu bildiğim bir hanımın cadde ortasında kumaş yırttığını görmek beni çok etkilemişti.” Gerçekte de olayın vahim yönlerinden biri bu linç ve yağmaya her gelir grubundan insanın katılması, daha dün komşusu diyip yüzüne baktığı insanın malına canına bedenine göz dikmesiydi.

Türkiye bu utanç günlerinden gereken dersleri almalı. Çünkü bu coğrafyada yeni 6-7 Eylül olaylarının yaşanmayacağına hiçbir garantisi yok.

Diğer yandan HDP milletvekili Mithat Sancar, 6-7 Eylül'ün 60. yıldönümünde yani geçen yıl İçişleri Bakanlığı'nın yanıtlaması istemiyle yazılı bir soru önergesi vermişti. Aradan bir yıl geçmesine rağmen soru önergesi cevaplanmadığı gibi TBMM'nin sitesinde önergeye dahi ulaşamıyor.

Kaynak: gaiadergi.com